

Фашевська О. М.

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник,

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування

Національної академії наук України»

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-431-6-11>

НАПРЯМИ ТА ЗАХОДИ З ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Діяльність підприємств сфери житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ) впливає практично на усі аспекти життєдіяльності громадян, роботу підприємств, діяльність адміністративних і громадських органів.

З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну ЖКГ України зазнало значних збитків і втрат. Сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України в цілому внаслідок воєнних дій, у січні 2024 р. оцінювалася майже у 155 млрд дол. США [1], з яких збитки сфери ЖКГ становили 4,5 млрд дол. США. Серед регіонів, у яких зафіксовано найбільше зруйнованих житлових будівель, – Донецька, Київська, Луганська, Харківська, Чернігівська та Херсонська області. За масштабами збитків у січні 2024 р. сфера ЖКГ перебувала на четвертому місці.

Згідно з Оновленою оцінкою потреб України на відновлення та відбудову (Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA3), опублікованою Світовим банком та ООН, сума коштів, необхідних для відновлення і реконструкції у країні за наступне десятиліття, становила у 2023 р. 411 млрд дол. США, а на 31 грудня 2023 р. вже 486 млрд дол. США. У документі RDNA3 наголошено, що загальна потреба в інвестиціях для відновлення сфери ЖКГ становить 17% від загальної потреби відновлення, що приблизно дорівнює 82,62 млрд дол. США на наступне десятиліття [2].

Відбудова підприємств ЖКГ України може стати драйвером організаційного реформування і технологічного оновлення інших видів економічної діяльності, тому реалізація заходів з їх відновлення повинна бути спрямована як на налагодження нормального

функціонування у поточному періоді, так і на оновлення основних фондів та підвищення технологічного рівня галуз у перспективі.

Враховуючи величезні масштаби руйнувань ЖКГ, його відновлення має стати завданням не лише органів місцевого самоврядування окремих деокупованих територій, а й загальнодержавних органів влади та управління. Тому одним з першочергових напрямів відновлення підприємств ЖКГ є *удосконалення законодавчої бази його діяльності на національному рівні*. Завданнями по цьому напрямку є наступні:

- розробка національної стратегії відновлення, реформування та розвитку ЖКГ на новій технологічній основі з урахуванням необхідності його значної технологічної модернізації і з використанням відповідного досвіду передових країн світу;

- реформування тарифної системи та внесення змін до порядку встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги, оскільки наразі вони є економічно необґрунтованими, що в умовах, коли на ресурси і працівників об'єктів ЖКГ значно підвищилось навантаження і зросла заборгованість населення з оплати за отримані послуги, призводить до недостачі коштів для належного функціонування водо- та теплопостачальних підприємств, загрози забезпечення населення якісною питною водою та сталим теплопостачанням;

- удосконалення чинного господарського механізму управління об'єктами ЖКГ у напрямі більш широкого використання економічних важелів і стимулів для залучення приватних підприємств у цей сектор та розвиток конкуренції на ринку житлово-комунальних послуг;

- доповнення нормативних документів інструментами, які б стимулювали власників та користувачів житла і споживачів комунальних послуг до підвищення відповідальності за стан житла, ефективність користування зазначеними послугами, участь в управлінні житловими об'єктами на основі використання сучасних форм самоорганізації та управління новими багатоквартирними будинками через об'єднання співвласників багатоквартирних будинків;

- враховуючи актуальність питання поглиблення співпраці з ЄС, важливим завданням відновлення та подальшого розвитку ЖКГ України є поступова гармонізація діючих стандартів, технічних регламентів і державної політики щодо розвитку об'єктів ЖКГ та ринку житлово-комунальних послуг з існуючими в ЄС.

Для відновлення об'єктів ЖКГ на деокупованих територіях необхідно провести *попередню підготовку та накопичення ресурсів*, що включає виконання таких завдань:

- проведення розмінування деокупованих територій і населених пунктів, розбирання завалів, вивільнення об'єктів ЖКГ від зруйнованих конструкцій. Нагальне і наразі невирішене питання – забезпечення місцевих комунальних підприємств необхідною для таких робіт технікою й інструментами;

- попереднє обстеження об'єктів ЖКГ для визначення ступеня їх пошкодження і можливостей швидкого відновлення роботи;

- розробка планових документів з відновлення об'єктів ЖКГ, які міститимуть перелік пошкоджених чи зруйнованих об'єктів на певній території або у населеному пункті, графіки процесу їх відновлення із зазначенням термінів та послідовності виконання робіт, показники ефективності цього процесу, опис джерел фінансування та список виконавців проектів відновлення;

- накопичення ресурсів для відновлення ЖКГ після фактичної деокупації території, що може значно прискорити розв'язання термінових завдань і проблем, які виникнуть після деокупації. Цей захід включає: організацію ресурсів та кадрів, накопичення гуманітарних запасів на географічно близьких територіях, забезпечення необхідною технікою, у тому числі комп'ютерною, будівельними матеріалами, підготовку команди фахівців з надання психологічних та медичних послуг, створення комісій з оцінки пошкоджень [3].

Основним етапом відновлення підприємств та інших об'єктів ЖКГ є *формування плану відновлення ЖКГ та його реалізація на практиці*. Орієнтиром для цього може бути Алгоритм реконструктивного розвитку критичної інфраструктури України у воєнному та післявоєнному періодах [4]:

1. Оцінка стану об'єктів ЖКГ, передусім тих, які є критичними для надання комунальних послуг та економічного відновлення певної території – внутрішніх та зовнішніх мереж тепло-, водо-, електро-, газопостачання та водовідведення, електромереж, мереж зв'язку водопровідно-каналізаційного господарства, міського пасажирського транспорту і шляхового господарства.

2. Розроблення планів відновлення і подальшого розвитку об'єктів ЖКГ деокупованої території на короткострокову та довгострокову перспективи.

3. Забезпечення достатнього обсягу фінансування робіт з відновлення/ реконструкції об'єктів ЖКГ. Для збільшення обсягів залученого фінансування доцільним є розширення співпраці українських органів місцевої влади з міжнародними організаціями та органами влади зарубіжних населених пунктів з метою активізації залучення міжнародної технічної допомоги.

4. Проведення робіт з відновлення, ремонту або реконструкції ЖКГ.

5. Забезпечення моніторингу та контролю за ходом реконструкції для вчасного виявлення проблеми та внесення змін в початковий план відновлення.

6. Розробка та впровадження нормативних актів з питань якості і безпеки будівництва, встановлення вимог до кваліфікації фахівців, обов'язкової сертифікації матеріалів, обладнання та систем, що використовуються під час реконструкції, встановлення системи контролю та моніторингу за якістю та безпекою під час реконструкції ЖКГ тощо.

7. Залучення громадськості до формування і реалізації алгоритму реконструктивного розвитку ЖКГ.

Важливим аспектом відновлення ЖКГ на новітній технологічній основі є *розширення застосування сучасних комп'ютерних та геоінформаційних технологій* при відбудові і подальшому управлінні підприємствами ЖКГ. Воно включає виконання таких завдань:

– запровадження основних компонентів регіональної геоінформаційної системи управління ЖКГ, тобто системи збору, зберігання, перевірки, інтеграції, систематизування, аналізу і відображення просторових даних [5];

– проведення переговорів з міжнародними фінансовими організаціями та фондами, що здійснюють фінансування відновлення інфраструктури, щодо надання коштів органам місцевого самоврядування на пільгових умовах для впровадження сучасних технологій у діяльність об'єктів ЖКГ;

– розроблення соціально-економічних стимулів для залучення висококваліфікованих фахівців з обслуговування комп'ютерних та геоінформаційних систем на об'єктах ЖКГ.

Література:

1. Росія заплатить: проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні витрати України від війни з Росією. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>

2. Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment>

3. Звіт "Відновлення інститутів публічної влади на деокупованих територіях у 2014–2023 роках: аналіз досвіду та потреб громад". ГО "Лабораторія законодавчих ініціатив". URL: <https://parlament.org.ua/analytics/vidnovlennya-institutiv-publichnoyi-vlady-na-deokupovanyh-terytoriyah-u-2014-2023-rokah-analiz-dosvidu-ta-potreb-gromad/>

4. Микитенко В.В. Повосенне відновлення та розвиток критичної інфраструктури України. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 1 (44). С. 124–138. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1\(44\).124-138](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1(44).124-138)

5. Лук'янчук О.М. Застосування геоінформаційних технологій в умовах реформування житлово-комунального господарства регіону. *Економічна та соціальна географія*. 2014. Вип. 2. С. 122–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esg_2014_2_17